

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Senny Pello-Lepik
Advokaadibüroo Concordia
senny.pello@concordia.ee

Teie 11.10.2024

Meie 01.11.2024 nr 2.2-9/24/2594-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspeksioon sai Teie päringu, mis puudutab andmetöötlust sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR).

Sotsiaalhoolekande seaduse § 141 lg 1 kohaselt on STAR riigi infosüsteemi kuuluv keskne andmekogu sotsiaalteenuste- ja toetuste ning muu abi osutamise menetlemiseks, sotsiaaltöö toimingute tegemiseks, lapsendamise ja eestkoste korraldamiseks ja dokumenteerimiseks ning valdkondliku statistika kogumiseks. Lihtsustatult on STAR avaliku võimu poolt sotsiaalkaitse tagamise ja korraldamise ülesande täitmisel andmete töötlemiseks ja menetluste läbiviimiseks mõeldud andmekogu avaliku teabe seaduse mõttes (AvTS § 43¹ lg 1).

STAR-is töödeldavat teavet saab pidada avalikuks teabeks avaliku teabe seaduse mõttes, kui teavet, mis on saadud või loodud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites ning millele juurdepääsu võib seaduses sätestatud korras piirata (AvTS § 3). Avaliku teabe seadus on üldseadus, mida tuleb teabevaldajal üldjuhul alati kohaldada (v.a erinormi olemasolul) avaliku teabe avalikustamise ja juurdepääsupiirangute suhtes. Sõltumata asjaolust, millises menetluses ja kelle poolt sama teavet võidakse veel kasutada¹. Seega kui sotsiaalhoolekande seaduses on erinorm, milles on sätestatud juurdepääsupiirangu eritingimused, kord ja viisid, siis AvTS ei kohaldu (AvTS § 2 lg 2 p 4). Sellise normi puudumisel kohaldub AvTS.

AvTS § 35 lg 1 sätestab teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise alused, mis muuhulgas hõlmavad era- ja perekonnaelu kaitset, teavet sotsiaalabi ja -teenuste kohta jt piiranguid. Teabevaldaja ei väljasta teavet, millele on kehtestatud juurdepääsupiirang ning taotlejal ei ole piiranguga teabele juurdepääsuõigust (AvTS § 23 lg 1 p 1). Seega, kui ei esine alust keeldumiseks, tuleb teabevaldajal teabenõue täita teabenõudja soovitud viisil ning kaitstes teavet, millele teabenõudjal juurdepääs puudub.

Isikuandmeid sisaldavale teabele rakendatakse isikuandmete kaitse üldmääruses (IKÜM) sätestatud korda (AvTS § 39 lg 1). IKÜM võimaldab isikul saada isikuandmed iseenda ning hooldusõiguse olemasolul oma alaealiste laste kohta. Seejuures ei ole oluline, kas töödeldavad andmed on nõ tavalised või eriliiki isikuandmed (nt terviseandmed IKÜM art 4 p 15 mõttes). Isikuandmete liigitamine terviseandmeteks kui eriliiki isikuandmeteks tagab IKÜM kohaselt nende kõrgema kaitsetaseme. Samas tuleb nii tavalisi kui ka eriliiki isikuandmeid töödelda õiguslikul alusel ja sellega kooskõlas ning järgides isikuandmete töötlemise põhimõtteid². Isikuandmete ja isikuandmete töötlemise mõisteid tuleb käsitleda laialt, st isikuandmetena tuleb

¹ RKHKo 18.04.2022 asjas 3-20-1265 p 19

² RKHKo 26.09.2022 asjas 3-20-1449 p 22

käsitleda igasugust teavet, mis puudutab kõnealust isikut³ ning töötlemisena mõista mistahes isikuandmetega tehtavat toimingut⁴.

Andmesubjektil on IKÜM artiklist 15 tulenev õigus tutvuda andmete olemasolul tema kohta kogutud isikuandmetega ja saada selgitusi töötlemise asjaolude kohta. Säte annab andmesubjektile õiguse nõuda koopiat enda kohta käivatest andmetest. Õigus saada vastutavalt töötlejalt töödeldavate isikuandmete koopia tähendab, et andmesubjektile antakse kõigi nende andmete täpne ja arusaadav taasesitus ehk koopia dokumentide väljavõtetest või isegi tervetest dokumentidest või ka väljavõtetest andmebaasidest. Koopia ei tähenda tingimata dokumenti, vaid isikuandmeid, mida see sisaldab⁵. Siiski tuleb silmas pidada, et see õigus ei ole piiramatu. IKÜM artikkel 15 lõike 4 alusel keeldutakse koopia saamise õigusest selles osas, mis kahjustab teiste isikute õigusi ja vabadusi⁶. Sealjuures tuleb arvestada, et isegi ilma konkreetsete isikuandmeteta, kuid kogumis või kontekstis, võib teave olla teise isiku õigusi ja vabadusi kahjustav. Andmetöötleja esitab taotletud teabe hiljemalt ühe kuu jooksul andmesubjekti taotletud viisil, kusjuures keeldumise korral on andmetöötlejal kohustus keeldumist põhjendada. Andmetöötleja kohustus on leida sobiv viis andmesubjektile tema andmete väljastamiseks vastavalt taotlusele selliselt, et teisi isikuid kahjustada võiv info oleks kaitstud.

Andmesubjektil on õigus oma isikuandmete parandamisele, kui andmed on ebaõiged või täiendamisele, kui andmed on eesmärgi arvestades mittetäielikud (IKÜM art 16). Andmesubjekt saab andmete kustutamist nõuda, kui esineb IKÜM artikli 17 lõikes 1 sätestatud alus. Kuid tuleb arvestada, et vastutav töötleja ei pea andmeid kustutama, kui andmete töötlemine on vajalik artikli 17 lõikes 3 loetletud eesmärgil, muu hulgas näiteks avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Isikuandmete vastutava töötleja kohustus on tagada ja ka tõendada, et isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud ning on võetud mõistlikud meetmed, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed viivitamata kustutaks või parandataks⁷.

IKÜM artikli 23 kohaselt võib seadusandja kindlatel tingimustel liidu või siseriikliku õigusega piirata IKÜM artiklites 12–22 ja artiklis 34, samuti artiklis 5 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, niivõrd kui selle sätted vastavad artiklites 12–22 sätestatud õigustele ja kohustustele, kui selline piirang austab põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede, et tagada muuhulgas liidu või liikmesriigi üldist avalikku huvi pakkuvad olulised eesmärgid. Need piirangud peavad vastama IKÜM artiklis 23 sätestatud nõuetele⁸. Seega saab andmesubjekti õigusi andmete saamiseks, parandamiseks ja ka kustutamiseks piirata, kui selline alus tuleneb mõnest eriseadusest.

Kokkuvõtlikult, sõltumata isikuandmete töötlemiseks kasutatavatest vahenditest, on isikul õigus enda ja hooldusõiguse olemasolul oma alaealiste laste isikuandmete töötlemise õiguspärasuse kontrollimiseks kasutada IKÜM-is andmesubjektile ette nähtud õigusi, kuid arvesse tuleb võtta nende õiguste suhtes kehtestatud võimalikke seadusandlikke piiranguid.

Loodan, et minu selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Anu Suviste
jurist
peadirektori volitusel

³ EL Kohtu 04.05.2023 otsus asjas C-487/21 p 23

⁴ EL Kohtu 24.02.2022 otsus asjas C-175/20 p 35

⁵ EL Kohtu 04.05.2023 otsus asjas C-487/21 p 29-32

⁶ Vt ka EL Kohtu 04.05.2023 otsus asjas C-487/21 p 44

⁷ IKÜM artikkel 5 lõige 1 punkt d ja artikkel 5 lõige 2

⁸ Euroopa Andmekaitseinspektsiooni suunis 10/2020 isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 sätestatud piirangute kohta p 18